

Moje setkávání s profesorem MUDr. Jiřím Vorlíčkem, CSc.



Foto Tino Kratochvíl

Co je v životě to nejpodstatnější? Všichni jistě řeknete, že zdraví. A v případě, že jste zdraví, tak jaké další faktory jsou důležité pro vaši spokojenost? Jistě jsou to pozitivní lidské vztahy. A to jak v rodině, tak i na pracovišti. A vztah se šéfem je asi podobně důležitý jako vztah s životním partnerem doma, neboť více času trávíme v práci než doma.

Proto když někdo spekuluje o tom, jakou si má vybrat práci, tak moje rada je: *„Vybírejte si práci podle toho, jak se vám líbí váš potenciální budoucí šéf. Poznáte, že emoce plynoucí z vašeho vztahu se šéfem jsou velmi důležité pro spokojenost s vaší cestou životem.“*

Ve svém předchozím profesionálním životě jsem okusil, co je to pracovat pod šéfem, který mě neměl rád a který mi to dával všemožně najevo. To se najednou život promění v utrpení, podobně, jako když se doma z vašeho životního partnera vyloupne psychopatická osobnost. Ale díky tomu, že jsem poznal negativní, tak mohu ocenit pozitivní. Po mé negativní zkušenosti bylo pro mě příjemným překvapením pracovat jak pod panem primářem Petrem Svacinou, tak později pod vedením pana profesora Jiřího Vorlíčka.

S profesorem Jiřím Vorlíčkem jsem se letmo seznámil při svých lékařských začátcích na nynějším Masarykově onkologickém ústavu v Brně. Tehdy mladý, ale již zkušený lékař pracoval na oddělení solidních nádorů, vedeném panem primářem MUDr. Zdeňkem Mechlem, CSc. Můj první dojem byl, že pan doktor Jiří Vorlíček je příjemný, pohotový lékař, ochotný vždy pomoci, sršící přitom vtipem. Být v jeho blízkosti bylo obohacující.

Jeho optimizmus byl nakažlivý. Vyzařoval z něj optimizmus, víra, že slunce vždy vysvitne i z té nejzataženější oblohy.

V letech kolem „sametové“ revoluce byl, tehdy již docent MUDr. Jiří Vorlíček, CSc., pověřen vedením nové interní kliniky zaměřené na nemoci krve. Tato klinika byla umístěna ve zcela nové a právě otevřené nemocnici v Brně-Bohunicích. V té době zabírala celé 14. patro a později expandovala i do pater dalších. Pro mladého docenta Jiřího Vorlíčka začala nová, lze říci budovatelská práce. Prostory pro kliniku byly přichystány jen v hrubých základech. Lůžkové pracoviště, zaměřené na hematologii, před tím ve FN v Brně neexistovalo. Do té doby byly ve FN u sv. Anny v Brně pouze ambulance zaměřené na krevní nemoci, nikoliv však komplexní zařízení i se specializovanými lůžky na péči o tyto nemocné. Docent Jiří Vorlíček na přelomu roku 1989 a 1990 musel organizovat nejen dobudování 14. patra výškové budovy tak, aby to odpovídalo potřebám specializované hematologické kliniky, ale zároveň musel začít vytvářet nový pracovní kolektiv.

Budování pracovního kolektivu nového hematologického pracoviště

Docentovi Jiřímu Vorlíčkovi se podařilo dát dohromady pracovní kolektiv, který si předsevzal, že budoucí roky zasvětil hematologii. A tak se začalo tvořit hematologické pracoviště „na zelené louce“. Pamětníci těchto dob vzpomínají, že prvními kroky bylo dobudování předaných místností a pak následovalo přijímání pacientů do zcela nových prostor.

V té době jsem se znovu setkal s doc. Jiřím Vorlíčkem. Zatímco na Masarykově onkologickém ústavu to byl starší kolega, zde to byl můj šéf.

Moje vzpomínky a zážitky spojené s docentem a později profesorem Jiřím Vorlíčkem byly veskrze pozitivní a stále cituji svým přátelům některé jeho výroky, které považuji za koncentrovanou moudrost. O některých bych se rád zmínil v dalším textu.

Pan docent byl všudypřítomný. Lze říci, že byl schopný být současně všude a o všem vědět. Jeho role nebyla jednoduchá. Měl na zelené louce vybudovat specializované pracoviště světové úrovně a přitom měl k dispozici pouze lékaře, kteří v žádném podobném pracovišti před tím nepracovali.

Potřeboval velmi rychle zvýšit kvalifikaci svých zaměstnanců. Jak toho ale dosáhnout? Docent Jiří Vorlíček zajistil pro všechny členy nově vznikající kliniky stáže na špičkových zahraničních pracovištích. To bylo jistě náročné, protože tito lidé dočasně chyběli v provozu. Nicméně poté, co se vrátili ze studijních pobytů,

se na klinice začaly potkávat poznatky, zkušenosti a pracovní postupy z pracovišť z Velké Británie, Německa a USA. Docent Vorlíček pobýval na několika stážích v zahraničí, v roce 1990 byl hostujícím profesorem na Lékařské fakultě The University of Kansas a také ve Veterans Administration Medical Center, Wichita, USA. V roce 1996 tři měsíce stážoval v zařízeních paliativní medicíny v Londýně.

Díky těmto zahraničním stážím, které docent Jiří Vorlíček zajistil pro naprosto všechny pracovníky kliniky, kteří o to měli zájem, se pracovní postupy dostaly již v prvních letech na mezinárodní úroveň a kontakty se zahraničními pracovišti udržuje pracoviště doposud. V roce 1996 byl docent Jiří Vorlíček jmenován profesorem vnitřního lékařství na LF Masarykovy univerzity.

Rozšiřování provozu kliniky do nových oblastí

Manažerským cílem bylo také budování nových provozů, do té doby ve FN v Brně neexistujících. V 90. letech minulého století se velmi intenzivně rozvíjela oblast transplantací krvetvorných buněk. Pan prof. Vorlíček jasně viděl nutnost zapojit se do nového trendu léčby. Jenže tento trend potřeboval specializované pokoje minimalizující riziko přenosu infekce. Podobné izolační pokoje nebyly v té době běžné a pan profesor Jiří Vorlíček s týmem spolupracovníků vymyslel odpovídající plány, následně sehnal peníze a pak začala realizace těchto plánů. Tyto transplantační pokoje nebyly postaveny v rámci běžných přestaveb v nemocnici, transplantační pokoje byly vybudovány s pomocí sponzorských peněz se souhlasem vedení nemocnice. Zpočátku to byly 3 pokoje a v následujících letech přibýly ještě další tři.

Další novinkou, která nebyla dříve v ČR běžná, ale byla běžná na zahraničních pracovištích, byly výzkumné laboratoře zaměřené na speciální vyšetření související s provozem kliniky. A tak profesor MUDr. Jiří Mayer, CSc. spolu s profesorem Jiřím Vorlíčkem začali budovat vlastní laboratorní zázemí kliniky. Dnes se to již zdá všem běžné, že klinika má svoji laboratoř, avšak v letech, kdy se začala budovat v Brně klinika zaměřená na hematologii, byla k dispozici jen standardně prováděná vyšetření na odděleních hematologie, biochemie či mikrobiologie. Tato oddělení jsou běžnou součástí fakultní nemocnice. V té době kliniky neměly vlastní laboratoře. Explozivní vývoj poznání v oblasti hematologie si však vynutil budování vlastních laboratoří zaměřených na aplikovaný výzkum a monitorování nových parametrů, které se dle současného poznání ukázaly jako zcela zásadní a které standardní nemocniční laboratoře neměly a nemají ve své náplni.

Po čase bylo zřejmé, že FN v Brně-Bohunicích potřebuje i vlastní onkologické oddělení, protože kapacity Masarykova onkologického ústavu byly a jsou limitované, nedostačující pro všechny onkologické pacienty v Brně. Profesor Jiří Vorlíček tedy začal rozšiřovat zaměření svého pracoviště i mimo krevní choroby, na onkologii v celé její šíři. Inicioval vznik samostatného onkologického oddělení. Toto lůžkové oddělení s vlastními

ambulancemi a stacionářem, s rozsáhlým odborným záběrem, odpovídajícím potřebám FN Brno-Bohunice, je nyní integrální součástí Interní hematologické a onkologické kliniky LF MU a FN Brno-Bohunice.

Co je na prof. Vorlíčkovi výjimečné?

Za výjimečné považuji jeho šéfovské schopnosti vybírat si pracovníky a přesně odhadovat, co po nich může chtít, a co ne. Profesor Vorlíček ctí skutečnost, že každý člověk má některé schopnosti více vyvinuté, zatímco jiné méně. Má dar vyžadovat po svých podřízených pouze to, na co jejich síly stačí a na co jeho podřízení mají talent, a nepožadovat po nich aktivity, které by přesahovaly jejich možnosti. Říká, že by požadováním nesplnitelného snížil pracovní produktivitu svého podřízeného. Prof. Jiří Vorlíček umí své podřízené stimulovat k maximálnímu výkonu a přitom je neunavit.

V době po „sametové“ revoluci začal profesor Vorlíček prosazovat zásady zdvořilosti na pracovišti, jejichž respektování nebylo dříve zvykem. Chtěl, aby forma komunikace lékařů s pacientem odpovídala zahraničním pracovištím. Když se poprvé setká profesor Jiří Vorlíček s pacientem na velké vizitě, podá mu ruku a představí se. Vždy se snaží k pacientovi prohodit pár pokud možno pozitivních slov a povzbudit jej k boji se závažnou chorobou. Po svých lékařích, ale i studentech vyžaduje dodržování pravidel zdvořilosti a správné komunikace.

Další typickou vlastností prof. Jiřího Vorlíčka je rychlost jeho myšlenek a schopnost formulovat obecné pravdy a zkušenosti do stručných vět, kterým já říkám nadneseně „Vorlíčkovy zákony“. Je v nich koncentrována životní zkušenost a moudrost. Dovolují si zde některé připomenout.

Zákon „Konflikt, kterému se vyhneš, se ti obvykle vrátí s větší silou a horšími důsledky.“ To je jeho princip řešení životních situací. Neutíkat od problémů, neodkládat jejich řešení, ale postavit se jim čelem. Říká, že se tak čistí cesta životem. Nicméně konflikty zbytečně nevyhledává, protože další jeho zákon je „*Válku začínáme jen při vysoké pravděpodobnosti vítězství.*“ Má dar i těžké a komplikované téma hovoru zlehčit humorem. Jeho rada, jak správně vést diskusi k souhlasu je „*Nevysvětluj, proč to chceš, zbytečně nahráváš k protiargumentaci.*“

Se vznikem kliniky se datuje také výměna psacích strojů za počítače a tiskárny ve zdravotnictví. Ani tuto techniku neponechal prof. Vorlíček bez povšimnutí. Všem členům kliniky zdůrazňoval: „*V počítačích a mailových komunikacích mějte jen to, co jste ochotni vykládat všem na veřejnosti.*“ A měl pravdu. Jednou, když jsem zastupoval profesora Jiřího Vorlíčka, volali mě z vedení nemocnice s příkazem, aby jeden kolega odstranil ze svého počítače něco, co tam dle kontrolní osoby nepatřilo. A tak lékař pochopil, že obsah osobního počítače, napojeného na síť, není jeho osobní věc, ale věc veřejná, do které vidí více lidí, než si před tím myslel.

Profesor Jiří Vorlíček vyžaduje racionální jednání: „*Pokud pracujete, musíte odvádět kvalitní bezchybnou práci, protože vaše chyby pak zdržují jak vás, tak i další,*

takže kvalitní práce ve svém důsledku šetří váš čas!“ Stejně tak ctí princip dochvilnosti. Dostal jsem od něj radu, že mám buď přijít včas, anebo nechodit již vůbec. A tento princip ctil i při hromadných odjezdech. Když se někdo opozdil o 5 min, již nemusel spěchat, protože na něj již nikdo nečekal.

Prof. Jiří Vorlíček nemá rád hovory o problémech, které nemají řešení. Takové hovory rychle ukončuje. Říkal: *„Bavme se o problému, jen pokud se můžeme zároveň bavit o tom, jak jej budeme řešit. Jinak je to ztráta času.“* Prof. Jiří Vorlíček zřejmě vychází z toho, že hovory o problémech, které nemají řešení, vedou k negativním myšlenkám, a ty jak známo oslabují člověka. Měl jsem pocit, že se prof. Jiří Vorlíček raději baví o věcech, které se nás týkají a které můžeme nějak ovlivňovat, než o faktech, které jsou mimo možnost našeho ovlivnění.

Jedna z vět pana profesora je také: *„Někdy vás mohou nenávidět ti, kterým jste nejvíce pomohli.“* Těto větě se snad podobá anglické rčení: *„The people would forgive you, in you were wrong, but the people would never forgive you, if you were right.“* Nechápu, proč je tomu tak, je to proti obecně platnému principu „očekávání reciprocity v mezilidských vztazích“. Ale život je neskonalé pestrý.

Život nejsou jenom úspěchy a výhry, ale také prohry a neúspěchy. Profesor Vorlíček má zásadu mluvit na veřejnosti nahlas nejen o pozitivěch, ale pojmenoval nahlas i negativa, která život přinesl. Když nic, tak alespoň veřejným vyslovením negativní informace před kolektivem zamezí šíření nepřesných informací a pomluv.

Prof. Jiří Vorlíček stimuloval k vědeckému růstu

Důležitou vlastností prof. Vorlíčka je to, že nemá obavy nechat svoje podřízené odborně růst. Všem, kdo měli zájem, pomáhal v odborném růstu. Stimuloval je k dosažení vědeckých hodností, stimuloval je k tvorbě publikací a pomáhal jim s nimi. Já prof. Vorlíčkovi vděčím za to, že mě motivoval k psaní odborných knih. Psaní bylo vždy pro mě zábavou, radostí, únikem od problémů, a tak jsem měl velkou radost, když jsem mohl s podporou prof. Vorlíčka psát odborné knihy. Vlastnost stimulat své podřízené v odborném růstu a nebát se, že předstihnou svého nadřízeného, je velmi výjimečná a zřejmě si ji mohou dovolit pouze někteří šéfové. Tato vlastnost šéfa vlastně výrazně ovlivňuje a určuje profesní dráhu podřízených. Podívejme se kolem, kolik je šéfů, kteří se bojí vychovat si svého nástupce!

V době, během níž prof. Vorlíček vedl kliniku, obhájilo 8 spolupracovníků titul docenta a 6 titul profesora. To je jistě neobvyklé. Který další šéf se může podobnou bilancí pochlubit?

Paliativní léčba

Prof. Vorlíček říká, že medicína je deformována vložením maxima úsilí i financí do kurativní léčby a minimem zájmu a financí vložených do péče nutné pro důstojný průběh posledních týdnů či dnů člověka. Prof. Jiří Vorlíček poukazoval, že je nesprávné zavírat oči před posledními

okamžiky lidského bytí, prosazoval, aby intenzita a kvalitní péče byla stejná po celý život, tedy jak po dobu, po kterou nemocný dostává kurativní léčbu s nadějí na uzdravení, tak i po dobu, kdy již víme, že uzdravení není možné a že nemoc člověka dovede ke smrti. Poukazoval na fakt, že náklady spojené s protinádorovou léčbou jednoho pacienta překonávají dnes již i miliónové položky. Ale na poslední dny člověka, které se často odehrávají v léčebnách dlouhodobě nemocných či takzvaných odděleních následné péče, již nezbyvají ani stovky korun na denní dávku dostatečně silných analgetik a dalších léků, které by zmírnily bolesti a utrpení, provázející poslední fáze života skoro každého člověka. Proto byl prof. Jiří Vorlíček nápomocný v rozvoji hospicového hnutí a oboru paliativní medicína. Je také editorem první knihy u nás, pojednávající o paliativní medicíně.

Manažerské funkce profesora Jiřího Vorlíčka

Prof. Jiří Vorlíček vedl jako přednosta Interní hematologicko-kliniku LF MU a FN Brno-Bohunice po dlouhých 21 let, od roku 1989 do roku 2010. Nebyl však pouze přednostou kliniky, ale také aktivně zasáhl do dění na Lékařské fakultě MU v Brně. Po 2 volební období, v letech 1997–2003, byl děkanem Lékařské fakulty Masarykovy Univerzity v Brně a v letech 2003–2008 se podílel na jejím vedení jako proděkan.

V době jeho děkanování došlo na LF MU mimo jiné ke generální opravě tehdejší budovy Lékařské fakulty, důležité jsou však především jeho aktivity při výstavbě Univerzitního kampusu v Brně. Nelze opomenout ani aktivitu prof. Vorlíčka při zajišťování umělecké výzdoby, především soch, v areálu kampusu.

Jeho organizační schopnosti se maximálně osvědčily při vedení České onkologické společnosti České lékařské společnosti J. E. Purkyně. Prof. Jiří Vorlíček vede Českou onkologickou společnost již třetí volební období, tedy více než 11 let. V době jeho předsednictví vznikla síť Komplexních onkologických center s organizačně zcela novou koncepcí onkologické péče. Česká onkologická společnost pod jeho vedením začala každoročně vydávat aktualizované doporučení pro léčbu solidních nádorů, tzv. Modrou knihu. Tato doporučení dostávají každoročně všichni členové onkologické společnosti a je zveřejňována na webových stránkách společnosti. Stránky www.linkos.cz, vybudované během jeho funkčního období, patří mezi nejlepší webové stránky odborných lékařských společností, a to jak obsahem, tak návštěvností.

Pan profesor Jiří Vorlíček trvale podporuje úzkou spolupráci České onkologické společnosti s Institutem biostatistiky a analýz MU, vedeném doc. Ladislavem Duškem. Spoluprací s tímto institutem má Česká onkologická společnost zajištěný přístup ke všem důležitým datům své činnosti a může tak účinně argumentovat při jednání jak s plátcí péče, tak se státní správou.

V roce 2008 byl prof. Jiří Vorlíček jmenován ministrem zdravotnictví ředitelem Masarykova onkologického ústavu a tuto náročnou funkci vykonával do konce září

2014, kdy požádal ministra zdravotnictví o jmenování nového ředitele vzhledem k dovršení věku 70 let.

Zdroje životní energie profesora Jiřího Vorlíčka

Život má mnoho rozměrů (potřeb) a člověk, chce-li být spokojený a úspěšný v práci, je musí respektovat a pro udržení intenzivního pracovního tempa si musí dopřát i aktivity, které mu přinášejí radost, a tím i energii zvládat pracovní úkony. Soustředění na práci a omezování zdrojů radosti vede, jak se dnes všude píše, k syndromu vyhoření, neboli k depresi z vyčerpání.

Prof. Jiří Vorlíček jednoznačně ctí princip udržování rovnováhy mezi všemi aktivitami patřícími k radostnému a spokojenému aktivnímu životu. Intuitivně po celý svůj život kombinuje intenzivní pracovní nasazení s aktivním odpočinkem, dodávajícím potřebnou energii ke zvládnutí rychle se vyvíjejícího vědeckého poznání v medicíně i rychle se měnícím společenským a politickým podmínkám naší společnosti.

Profesorovi Jiřímu Vorlíčkovi dodává energii k práci cestování, golf, sbírá současné výtvarné umění a také si užívá radost z dětí a vnoučat.

Zásadní pozitivní stimulující silou v životě prof. Jiřího Vorlíčka je jeho manželka Hilda. Říká se, že: „každá bolest přebolí a každá hluboká rána se zhojí, pokud máš vedle sebe duši, která se o to s tebou podělí.“ A paní Hilda Vorlíčková je tou duší, která panu profesorovi Jiřímu Vorlíčkovi pomáhá v těžkostech a komplikacích života a dodává mu energii na jejich překonávání. Štěstí je, že paní Hilda Vorlíčková má se svým manželem společné koníčky a zájmy, čili zdroje radostí. A radost, která je sdílená, se násobí.

Získaná ocenění

Profesor Jiří Vorlíček získal za své všestranné aktivity velmi četná ocenění. Zde uvádíme ta nejvýznamnější.

- 1998 – Cena rektora Masarykovy univerzity za vynikající dílo (kniha Paliativní medicína)
- 1999 – Cena předsednictva České lékařské společnosti J. E. Purkyně za monografii
- 1999 – čestné členství Slovenské hematologické společnosti Slovenské lékařské společnosti
- 2000 – čestné členství Slovenské chemoterapeutické společnosti Slovenské lékařské společnosti čestné členství České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně
- 2002 – Cena Nadace Universitas Masarykiana
- 2004, 2006, 2008 – Ceny rektora Masarykovy univerzity za významný tvůrčí čin (monografie)
- 2004 – čestné členství Slovenské onkologické společnosti Slovenské lékařské společnosti
- 2007 – Medaile Za zásluhy o stát v oblasti vědy II. stupně udělená prezidentem ČR V. Klausem
- 2008 – čestné členství Asociace poskytovatelů hospicové paliativní péče o.s.
- 2009, 2010 – Osobnost roku, Brno Business TOP 100
- 2011 – Doctor honoris causa (dr.h.c.) Vysoké školy zdravotnictví a sociální práce, Bratislava
- 2011 – Dekret za zásluhy o umění (získání uměleckých děl pro Kampus MU), Pedagogická fakulta MU, Brno
- 2014 – čestné členství České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně

Jiří, děkuji Ti, že jsi výrazně a pozitivně ovlivnil moji profesionální i osobní cestu a jsi pro mě vzorem. Já Ti přeji do Tvého života a do všech Tvých aktivit hodně radosti a jistě také pevné zdraví.

Brno, říjen 2014



prof. MUDr. Zdeněk Adam, CSc.

K významnému životnímu jubileu **prof. MUDr. Jiřího Vorlíčka, CSc., dr. h. c.**, internisty, onkologa, bývalého dlouholetého přednosty a zakladatele Interní hematoonkologické kliniky Lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Fakultní nemocnice Brno, bývalého děkana lékařské fakulty téže univerzity v Brně, emeritního ředitele Masarykova onkologického ústavu v Brně, dlouholetého předsedy České onkologické společnosti České lékařské společnosti J. E. Purkyně, člena mnoha dalších mezinárodních odborných společností, vysokoškolského učitele et cetera et cetera, v tomto mimořádném čísle časopisu Vnitřní lékařství svými články přispěli a oslavenci vše nejlepší přejí:

J. Abrahámová (Praha), **Z. Adam** (Brno), **M. Blaha** (Brno), **P. Brabec** (Brno), **D. Brancíková** (Brno), **Y. Brychtová** (Brno), **M. Burger** (Brno), **T. Büchler** (Praha), **L. Červínek** (Brno), **R. Demlová** (Brno), **M. Doubek** (Brno), **P. Dulíček** (Hradec Králové), **L. Dušek** (Brno), **J. Gregor** (Brno), **L. Kabelka** (Rajhrad u Brna), **J. Kisořová** (Brno), **P. Klika** (Brno), **D. Klimeš** (Brno), **D. Kodytková** (Brno), **kolektiv České pracovní skupiny pro Ph-negativní myeloproliferativní onemocnění (CZEMP)**, **V. Krčméry** (Bratislava, Slovenská republika), **D. Malúšková** (Brno), **H. Matějovská Kubešová** (Brno), **O. Májek** (Brno), **Z. Mechl** (Brno), **J. Mužík** (Brno), **P. Ovesná** (Brno), **T. Pavlík** (Brno), **M. Penka** (Brno), **J. Petera** (Hradec Králové), **D. Pospíšilová** (Olomouc), **J. Schwarz** (Praha), **O. Sláma** (Brno), **A. Šmahelová** (Hradec Králové), **J. Špinar** (Brno), **L. Špinarová** (Brno), **J. Štěrba** (Brno), **S. Štěrbová** (Olomouc), **M. Tomáška** (Brno), **D. Valík** (Brno), **J. Vítovec** (Brno)